

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 741/744:[7:37]

АКАДЕМІЧНИЙ РИСУНОК В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Сташук Олександр Андрійович – кандидат педагогічних наук,
професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
ORCID 0000 – 0001 – 8646 – 185X
ol.stachuk@gmail.com

Висвітлюється стан викладання академічного рисунка як одного з важливих елементів мистецької освіти в Україні. Простежуються причини недостатньої уваги, інколи й відвертого нехтування основоположними принципами академічного рисунка в практичній діяльності, або ж навпаки, надання надмірної уваги академічним методам навчання. Робиться спроба виявити можливі шляхи вдосконалення викладання академічного рисунка у вищій відповідно до сучасних реалій та реформування мистецької освіти. Зазначається важливість творчого використання академічних норм і правил у практичній роботі, без будь-якої їх ідеалізації та «догматизації».

Ключові слова: академічний рисунок, мистецька освіта, мистецтво, викладання рисунка.

Постановка проблеми. Сучасна українська мистецька освіта віддзеркалює соціальні та політичні чинники суспільства, оскільки в ній акумулюються різноманітні процеси, явища, тенденції розвитку, їх єдність та протиріччя. У непростих, інколи відверто суперечливих культуротворчих процесах мистецтво та мистецька освіта загалом вважається одним із найважливіших чинників (Р. Шмагалю, І. Гнатишин, Г. Покотило та ін.). «Мистецтву повсякчас відводилося одне з пріоритетних місць за силою впливу на особистісний розвиток людини та її виховання. Високорозвинені цивілізації ставили і продовжують ставити мистецтво у центрі всієї освіти, усвідомлюючи його унікальні можливості для розвитку духовності та інтелекту» [6; 5].

Війна в Україні принесла додаткові виклики, мистецтво отримало потужні імпульси для активного переосмислення своїх нагальних та важливих завдань. Уся система мистецької освіти вимушена переорієнтуватися у відповідності до вимог часу, з забезпеченням динамічного розвитку української освіти, її відповідності європейському і світовому освітнім процесам. У цьому контексті важливого значення набувають окремі базові елементи мистецької освіти, одним з яких є академічний рисунок. Однак, на практиці доволі часто спостерігається недостатня увага чи відверте нехтування основоположними принципами академічного рисунка, що призводить до невиправданих прогалин та втрат у системі підготовки фахівця мистецької галузі. Разом із тим, практика сучасної художньої освіти потребує суттєвого вдосконалення та реформування.

Останні дослідження та публікації. Питання ролі та стану викладання академічного рисунка в системі мистецької освіти неодноразово піднімалися в публікаціях українських митців та дослідників, серед яких В. Левицька, В. Гудак, М. Криволапов, О. Ковальчук, Г. Стельмашук, О. Федорук, А. Чебикін та ін. Зокрема Н. Прохорова теоретично обґрунтовує навчання академічному малюванню, вважає його підґрунтям творчої грамотності студентів [4; 101-102]. У колективному посібнику «Мистецька освіта й мистецтво в культурологічному процесі України ХХ – ХХІ століть» подано комплексну характеристику мистецької освітньої галузі, зроблена оцінка стану, стратегії і динаміки розвитку мистецької освіти [6]. Питання художньої освіти в контексті процесів формування художньої грамотності майбутнього художника розглядалися та продовжують вивчатися в працях багатьох дослідників у галузі мистецької освіти (Ю. Майстренко-Вакуленко, Н. Миропольська, Н. Прохорова, О. Шевнюк та ін.), у різноманітних аспектах розвитку художньої культури (І. Гнатишин, Н. Ничкало, С. Федун та ін.). Питання фахової підготовки майбутніх митців у закладах вищої освіти в умовах інформаційного суспільства розглядалися в публікаціях С. Коновець, О. Корнілової, П. Масол, С. Прищенко, Н. Сулаєва.

В останні роки з'явилася низка публікацій, в яких дослідники висвітлюють існуючі проблеми в процесі викладання академічного рисунка, вказують на наявність у ньому кризових явищ та необхідність реформування художньої освіти, її переходу на принципово нові навчально-методичні рівні. «Все частіше можна зустріти в окремих публікаціях професорсько-викладацького складу та мистецької спільноти глибоке усвідомлення необхідності реформування сучасної академічної художньої освіти» [5; 74]. На проблеми академічного рисунка в умовах дистанційного навчання, важливість знаходження балансу між традиціями академічної школи і впровадженням новітніх концепцій, на необхідність перегляду існуючого

стану викладання вказують В. Сухенко, О. Засипкін та інші дослідники. У низці досліджень наголошується на неможливості проведення реформи художньої освіти, зокрема й процесу викладання академічного рисунка, без врахування загального контексту, без використання фундаментальних наукових напрацювань. Саме тому, вважаємо, в сучасному науково-мистецькому просторі залишається локація для подальших досліджень, орієнтованих на пошуки оптимальних варіантів функціонування та вдосконалення системи мистецької освіти.

Мета статті – з'ясувати причини окремих проблем у підготовці художника-фахівця. *Серед завдань* – виявити недоліки в процесі викладання академічного рисунка, вказати можливі шляхи їх вирішення в контексті вдосконалення сучасної мистецької освіти.

Вклад основного матеріалу дослідження. Приступаючи до висвітлення означеної теми, необхідно уточнити понятійний апарат. Рисунок – будь-який малюнок, або ж схематичне, часто геометричне зображення, обрис, контур [8], як структурна основа зорового сприйняття, виконане олівцем або іншими графічними засобами [3; 102].

Академічний рисунок – зображення з чітким виявленням конструктивної будови форми, переданої тональними чи пластичними засобами, з метою відтворення образної цілісності та завершеності [4; 99]. Воно ґрунтується на візуальному спостереженні та розумінні структурної основи графічних, живописних, скульптурних та архітектурних форм. Пізнання структури та конструкції форми об'єктів зумовлює їх сприйняття не лише такими, якими вони візуалізуються, а й реально існуючими у просторі. У такому інтелектуальному сприйнятті обриси об'єкта створюють максимально повне уявлення про сам об'єкт, про загальне спрямування та пластичні взаємозв'язки окремих його частин. Реалізується таке уявлення за допомогою академічного рисунка, який виконується в рамках класичних методів навчання образотворчому мистецтву, з використанням обґрунтованих способів та технічних прийомів зображення об'ємних форм з обов'язковим розумінням структури та конструктивних особливостей об'єкта. Саме тому академічний рисунок як основа різних видів образотворчого мистецтва – графіки, живопису, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, є однією із найважливіших дисциплін усіх рівнів художньо-професійної освіти.

Академічний рисунок ведеться поетапно, згідно методичних принципів послідовного вирішення окремих образотворчих завдань – конструктивного аналізу об'єкта, моделювання тональних, світло-тонових та просторових співвідношень, з метою досягнення цілісності образотворчої форми [4; 101].

Викладання дисципліни «Академічний рисунок» базується не на механічному копіюванні зовнішніх форм, а на основі детального вивчення природи, з усвідомленим та поглибленим прагненням виявити її внутрішню структуру. Тому й головне завдання – точне відтворення об'єктів на основі детального розбору конструктивних особливостей їх форм, що досягається шляхом співставлення з простими геометричними елементами, також із прагненням побачити їх умовну схожість в основі пластичних форм усіх предметів, усіх живих істот, у тому числі й людини. Моделювання об'ємів проводиться за допомогою засобів графічного вираження – лінії, штриха, плями тощо. Окрім створення точного графічного зображення, академічний рисунок одночасно виконує й іншу функцію – допомагає вивчати та пізнавати реальний оточуючий світ, відтворювати його згідно існуючих та загальноприйнятих класичних канонів [4; 102]. Окрім цього, розвиваються надзвичайно цінні та важливі для митця якості – спостережливість, окомір, координація руки, а в процесі навчання студент набуває необхідних компетентностей художньої освіти, вчиться вірно бачити і розуміти принципи формотворення об'єктів навколишнього світу, правильно передавати їх характер та реалістично відтворювати у вигляді переконливих художніх образів.

У процесі підготовки художника застосовується переважно два види академічного рисунка – довгостроковий та короткостроковий. Довгостроковий вимагає строгої методичної послідовності, її дотримання дозволяє успішно виконувати навчальні завдання, а порушення чи нехтування незмінно призводить до помилок, пониження якісного рівня навчальної роботи. Розрізняють декілька важливих етапів академічного рисунка. Найперше проводиться попередній аналіз, тобто уважне вивчення природи, відзначення характерних особливостей, параметрів, пропорцій тощо – з метою найбільш вдалого композиційного розташування на площині листа.

На наступному етапі розпочинається конструктивний аналіз форм предметів та їх пропорцій в порядку від загального до детального, від великих форм до дрібних. Найбільш довготривалий етап, вимагає концентрації уваги, вміння порівнювати параметри та розміри між собою, застосовувати знання з перспективи, пластичної анатомії. Моделювання об'ємів, матеріальності, світла та простору за допомогою засобів тону та повітряної перспективи є наступним етапом в роботі. Він також потребує

певної послідовності, наприклад, робота над деталями можлива лише після знаходження правильних тональних співвідношень великих форм. Зрештою, заключний етап роботи над рисунком має характер узагальнення, зображення набуває ознак цільності та завершення, виокремлюється композиційний центр, підкреслюється плановість тощо.

Короткострокові начерки та замальовки – виконані за короткі проміжки часу малюнки, які переважно відтворюють зовнішні обриси (контури) об'єкта. Вони мають виконуватися студентом регулярно, оскільки привчають швидко вловлювати характерні особливості природи, розвивають спостережливість і здатність до композиційної творчості. Такий короткочасний вид рисунку логічно доповнює довгостроковий, він відіграє важливу роль в здобутті художньої освіти в цілому.

Таким чином, академічний рисунок як основа образотворчих мистецтв, структурна основа візуального сприйняття, передбачає активне студіювання (дотримання поетапності, поглиблений аналіз внутрішньої конструкції, моделювання об'ємів тощо) природи з метою її максимально точного відтворення. За своєю сутністю таке навчання є академічним, воно потребує не лише серйозного та відповідального ставлення, а й стабільності та постійності, обов'язкового розвитку і вдосконалення образотворчих умінь та навичок. Тобто, процес пізнання та вивчення конструкції об'єктів (у тому числі й людини) є однією з найважливіших умов успішного навчання на заняттях з академічного рисунка. Однак, будучи складними і динамічними внаслідок багатогранності та своєрідності, процеси здобуття мистецької освіти піддаються різноманітним змінам та впливам, як позитивним, так і негативним. Вони стосуються й до художньо-естетичної освіти в цілому, яка, як вважається, «внаслідок розмаїття засобів впливу на особистість займає особливе місце в системі національної освіти» [6; 91]. Всесторонній аналіз стану мистецької освіти (у тому числі й практичне викладання академічного рисунка) дає підстави виокремити окремі елементи процесу викладання, які можна вважати негативними.

По-перше, за нашими спостереженнями сучасні навчально-методичні підходи викладання не завжди узгоджуються із загальноприйнятими академічними нормами. В результаті відбувається неоправдане нехтування або ж ігнорування академічних правил при виконанні навчальних завдань. Викладач не завжди має змогу простежити процес виконання рисунка (особливо в умовах дистанційного навчання), або ж у випадку недостатньої підготовки студента. До того ж, внаслідок загальних процесів оптимізації відбувається скорочення кількості навчальних годин, групування та введення нових дисциплін (переважно у вибіркові блоки навчальних планів), укрупнення студентських груп, використання інтернетно-комп'ютерних технологій, які подають «готові» образотворчі рішення, та інше. Усе це, безумовно, негативно позначається на процесах викладання академічного рисунка, простежуються факти применшення його значення, ненадання йому належної уваги в практиці мистецької освіти. На що й вказують науковці-практики: «сучасний дискурс ... мистецтва все частіше будується на нових методах, без чітко визначених моделей чи ідеологічних ліній. Усталені методологічні принципи піддаються трансформаціям» [6; 86]. Такі висновки підтверджуються практикою викладання не лише академічного рисунка, а й цілої низки мистецьких дисциплін.

Окрім того, значного негативного впливу зазнали процеси викладання академічного рисунка внаслідок переходу на дистанційне навчання як на «взаємодію учасників навчального процесу на відстані, що відображає властиві навчальному процесові компоненти (мету, зміст, методи) й реалізоване специфічними засобами» [5; 76]. В мистецькій освіті дистанційне навчання далеко не завжди виконує усі свої функції, оскільки не «пов'язується» із сутністю академічного навчання, його методологічними засадами. «В умовах інформаційного суспільства, дистанційного навчання ми остаточно втрачаємо можливість для ...слухання «живої» музики, сприйняття справжнього кольору, безпосереднього спілкування й відчуття одне одного та багато іншого» [2; 89]. В результаті негативного впливу зазнає уся художня освіта загалом, рівень набутих компетентностей не виправдано понижуються (у зв'язку з чим усе частіше з'являються повідомлення про кризу академічного рисунка).

По друге, у процесах викладання академічного рисунка простежуються й інші негативи, які можна вважати суттєвими та значними. Так, надмірне захоплення академічними нормами призводить не лише до невиправданих часових затрат, а й до надання перебільшеної уваги незначним деталям, штучного виділення та прикрашення другорядного, неосновного. Заключні етапи рисунка, тобто формування та моделювання об'єму, відбуваються без належного проходження попереднього – «конструкторського», що призводить до помилок у реалістичному відтворенні. Як результат, з'являється ідеалізація природи, штучність, неправдивість та надмірне прикрашення зображення, академічне навчання зводиться до «академізму» у його негативному значенні.

Свого часу «академізм сприяв систематизації художньої освіти, закріпленню класичних традицій, виконував інші важливі ролі; так називали мистецькі твори високого технічного рівня з яскраво

вираженими художніми образами, їх виконували митці з обов'язковою художньою освітою. Але з часом поступово розпочалась «академізація» мистецтва, тобто вироблення єдиної загальноприйнятої та обов'язкової методики професійної мистецької освіти, надання їй статусу норми, канону, зразка. Людину в картині потрібно було ідеалізувати згідно канонів, при зображенні з натури модель «ушляхетнити» до рівня античного героя» [7]. Зрозуміло, що такі підходи суттєво гальмували розвиток мистецтва.

У сучасній мистецькій освіті важливе не наслідування колишніх норм та канонів, тим більше не ідеалізація та «догматизація» створюваних художніх образів. Застосування та використання академічних методик має відбуватися з орієнтуванням на практичну мистецьку діяльність, на контекст важливих подій та явищ, тобто на їх творчу інтерпретацію. Трактують процес академічного малювання, а інколи й усього процесу здобуття художньої освіти через «академізм» у його негативному значенні вважаємо суттєвим недоліком. При цьому для визначення композиційного спрямування, технічного вирішення мистецького твору тощо використання даного терміну є цілком логічним.

По третє, академічний рисунок втрачає своє значення у погоні за художньою грамотністю, при прагненні створити готовий завершений образ на основі відчуттів, переживань, вражень. Клопітка, вдумлива робота над натурою при цьому перетворюється у поверхове відтворення лише зовнішньої форми, що призводить до суттєвих порушень у знаходженні композиційних центрів, плановості і т. п. До того ж, частина студентів знаходиться під враженнями прискореного створення художніх образів за допомогою комп'ютерних технологій, або ж активного розвитку сучасних видів мистецтв, у них вже сформовані готові уявлення про «високе» мистецтво, для якого допоміжна пошукова робота не обов'язкова. Про такі факти свідчать й інші дослідники, наприклад: «Глобальний інформаційний простір, мобільний он-лайн ...вносять суттєві корекції у розуміння художнього освітнього процесу» [1; 8]. Усе це в практиці викладання академічного рисунка відносимо до негативу, хоча «студенти доволі часто послуговуються «високими» абстрактними положеннями, але відривають навчальний процес від творчої практики та досвіду безпосереднього естетичного сприймання мистецтва» [6; 87].

Прагнення до підвищення рівня художньої грамотності студентів, розширення їхніх знань, умінь і навичок у художньо-творчій діяльності, має відбуватися у контексті формування творчої особистості, у тому числі й на заняттях з академічного рисунка [1; 10].

Таким чином, виділені умовні групи включають у себе низку існуючих проблем, пов'язаних з процесами викладання даної дисципліни. Очевидно, їх перелік на цьому не вичерпується, оскільки академічний рисунок є складним пізнавальним процесом, у кожному індивідуальному випадку можуть виявлятися й інші його недоліки.

Висновки. Зупинившись на існуючих проблемах у викладанні академічного рисунка, пропонуємо наступні можливі варіанти їх вирішення з метою вдосконалення системи художньої освіти в цілому.

1. Для подолання розбіжностей між сучасними методичними підходами та академічними нормами викладання, подоланням фактів нехтування або ж ігнорування академічних правил при виконанні навчальних завдань варто обирати найбільш оптимальні та логічні шляхи вирішення даних проблем. Не відкидаючи новітніх форм та методів у викладанні, важливо розуміти та ефективно використовувати академічні чинники рисунка, такі як скрупульозне поетапне виявлення внутрішньої конструкції, точне моделювання об'ємів, правильне відтворення натури, дотримання композиційних закономірностей тощо. Для довгострокового академічного рисунка, який вимагає строгої методичної послідовності в роботі над натурною постановкою, усе це є важливим та необхідним. Але і при такому виді рисунка пошук сучасних підходів та методів викладання, у тому числі й з використанням комп'ютерних технологій, вважаємо цілком допустимим. Поєднання традицій академічної школи з комп'ютерними та інтернет-технологіями «на часі», очевидно, важливо продовжувати пошуки певних шляхів балансування між класичними підходами та впровадженням новітніх концепцій.

Подібного поєднання академічних підходів з новітніми формами потребують і завдання творчо-мистецького спрямування, які виконуються у техніці рисунка, або ж у інших графічних техніках. Їх варто вибудовувати на основах відповідності форми та змісту, художньої цілісності та цінності, емоційної привабливості та художньо-образної виразності, але аж ніяк не поверхово, без прагнення повністю зрозуміти «конструкцію» образу, його побудову та шляхи максимально повного відтворення.

2. Важливо також не перебільшувати та не захоплюватися надмірно академічними нормами, що призводить до академізму у його негативному значенні. Такі підходи методологічно неправильні та не сучасні, вони стають причиною неправдивого зображення та прикрашення, навіть ідеалізації. Як і в минулому, в сучасній художній освіті навчальна робота на основі домінуючих прагнень до академізму суттєво обмежує потенційні можливості студента в мистецько-творчому плані, відвертає від активних пошуків новітніх методичних підходів.

3. Творче сприйняття та використання академічних норм і правил у мистецькій освіті як один із шляхів до формування високого рівня художньої освіченості та художньої грамотності, – ось правильний шлях у процесі викладання; академічний рисунок у жодному разі не повинен втрачати свого методологічного значення. Активний пошук шляхів поєднання академічних чинників з сучасними новітніми підходами, доповненими інформованістю, комп'ютерною та функціональною грамотністю, компетентністю, приводить до позитивних результатів у художній освіті – до підвищення й ускладнення рівнів художньої грамотності. Безумовно, великого значення у цьому зв'язку набуває творчий потенціал особистості педагога, сприйняття студента як рівноправного суб'єкта освітнього процесу та спільної мистецької діяльності.

Список використаної літератури

1. Майстренко-Вакулєнко Ю. «Проблеми і стратегії розвитку сучасної художньої освіти в НАОМА у європейському контексті». *Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці*: 2016, № 25. С. 5–11.
2. Мистецька освіта в інформаційному суспільстві: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава : Полтав. нац. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка, 2021. 181 с.
3. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2003. 216 с.
4. Прохорова Н.А. Академічний рисунок як фундамент творчої грамотності для формування творчої особистості. *Art-простір: Культурно-мистецький альм.*, 2015, № 2. С. 99-102.
5. Сухенко В., Засипкін О. Академічний рисунок в умовах дистанційного навчання: *Українська академія мистецтва*, 2021, № 29. С. 72–78.
6. Шмагало Р.Т. Мистецька освіта й мистецтво в культурологічному процесі України ХХ–ХХІ століть: навч. посіб. / Р.Шмагало, Г.Покотило, П.Ляшкевич, І.Гнатишин, Т.Бей; за заг. ред. Р.Шмагала. Львів : ЛНАМ; Тернопіль : Мандрівець, 2013. 292 с. : іл., дод. + DVD.
7. Академізм. – Режим доступу: <https://www.google.com/search?q=%5Bvseslova.com.ua/Akademizm-1797u>].
8. Рисунок. – Режим доступу: <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/Рисунок/%D0%A0%D0%B8%D1%81%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%BA.html>

References

1. Maistrenko-Vakulenko Yu. «Problemy i stratehii rozvytku suchasnoi khudozhnoi osvity v NAOMA u yevropeiskomu konteksti». *Ukrainska akademiia mystetstva. Doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi*: 2016, № 25. S. 5–11.
2. *Mystetska osvita v informatsiinomu suspilstvi: Materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. Poltava : Poltav. nats. ped. un-t im. V.H. Korolenka*, 2021. 181 s.
3. *Pasichnyi A.M. Obrazotvorche mystetstvo. Slovnyk-dovidnyk. Ternopil : Navchalna knyha. Bohdan*, 2003. 216 s.
4. *Prokhorova N.A. Akademichni rysunok yak fundament tvorchoi hramotnosti dlia formuvannia tvorchoi osobystosti. Art-prostir: Kulturno-mystetskyi alm.*, 2015, № 2. S. 99-102.
5. *Sukhenko V., Zasyppkin O. Akademichni rysunok v umovakh dystantsiinoho navchannia: Ukrainska akademiia mystetstva*, 2021, № 29. S. 72–78.
6. *Shmahalo R.T. Mystetska osvita y mystetstvo v kulturolohichnomu protsesi Ukrainy KhKh – KhKhI stolit: navch. posib. / R.Shmahalo, H.Pokotylo, P.Liashkevych, I.Hnatyshyn, T.Bei; za zah. red. R.Shmahala. Lviv : LNAM; Ternopil : Mandrivets*, 2013. 292 s. : il., dod. + DVD.
7. *Akademizm.* – Rezhym dostupu: <https://www.google.com/search?q=%5Bvseslova.com.ua/Akademizm-1797u>].
8. *Rysunok.* – Rezhym dostupu: <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/Rysunok/%D0%A0%D0%B8%D1%81%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%BA.html>

ACADEMIC DRAWING IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY ART EDUCATION

Stashuk Oleksandr – Candidate of Pedagogical Sciences, docent, professor of of the Department of Fine and Decorative and Applied Arts of Rivne State Humanitarian University Rivne, Ukraine

There is shown a state of teaching of academic drawing as one of important elements of art education in Ukraine. We can see the reasons of insufficient attention, sometimes even outright neglect of fundamental principles of academic drawing in practical activity or, on the contrary providing excessive attention to academic methods of teaching. An attempt is made to identify possible ways to improvement teaching of academic drawing in higher education institutions due to modern realities and reforming of art education. It is noted the importance of art using of academic rules and regulations in practical work without any kind of idealisation and dogmatism.

Key words: academic drawing, art education, art, teaching the drawing.

UDC 741/744:[7:37]

ACADEMIC DRAWING IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY ART EDUCATION

Stashuk Oleksandr – Candidate of Pedagogical Sciences, docent, professor of of the Department of Fine and Decorative and Applied Arts of Rivne State Humanitarian University, Rivne, Ukraine

There is shown a state of teaching of academic drawing as one of important elements of art education in Ukraine. We can see the reasons of insufficient attention, sometimes even outright neglect of fundamental principles of academic drawing in practical activity or, on the contrary providing excessive attention to academic methods of teaching. An attempt is made to identify possible ways to improvement teaching of academic drawing in higher education institutions due to modern realities and reforming of art education. It is noted the importance of art using of academic rules and regulations in practical work without any kind of idealisation and dogmatization.

Relevance of the topic. The article highlights the state of teaching academic as one of the important elements of art education in Ukraine. The reasons for insufficient attention, sometimes even outright neglect, are traced to the fundamental principles of academic drawing in practical or on the contrary, paying too much attention to academic methods of teaching. An attempt is made to identify possible ways to improve teaching of academic drawing at the university in accordance with modern realities and reforming art education.

The research methodology is based on the principles of systematization (academic drawing is a part of a holistic system of art education), and objectivity (all available factors that characterise academic drawing as an object). For the initial, empirical, stage of the study were used methods of observation, modeling, and comparison; the stage is associated with attempts to obtain the necessary factual material and its processing. For the theoretical stage, the following methods were used: methods of synthesis, logic, induction; this stage is characterized by a deep analysis of the obtained facts about academic drawing, an attempt to penetrate into the essence of this process, to identify specific sequential tasks for its improvement.

Scientific novelty. The author argues the importance of following academic rules and regulations in the practice of studying "Academic Drawing" (its methodological meaning must be preserved), but in combination with the latest forms and methods of teaching. This combination is optimal on the way to forming a high level of artistic education and artistic literacy of higher education students.

Practical relevance. The results obtained can be applied directly in practical classes in academic drawing, and their individual aspects to be used in drawing up a theoretical model for improving and reforming art education.

Key words: academic drawing, art education, art, teaching the drawing.

Надійшла до редакції 20.04.2023 р.

УДК 75.03(477) «18/19» (092)

РЕАЛІСТИЧНА ФОРМА ВІДТВОРЕННЯ У ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНІЙ СИСТЕМІ ТВОРУ ФЕДОРА КРИЧЕВСЬКОГО (ТРИПТИХ «ЖИТТЯ»)

Чернюшок Ольга – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
<https://orcid.org/0000-0002-2309-05569>
olgachernushok@ukr.net

Розглядаються теоретичні засади формування авторського бачення ідеї образотворення, пошуку національної форми вираження українським художником Федором Кричевським на прикладі триптиху «Життя» (1927 р.). Досліджується ретроспектива впливу аспектів і факторів, що набули свого конкретного втілення в результаті пошуків художником композиційної структури мистецького твору. Виявлено зв'язки з практичними пошуками формотворення представниками мистецтва «Модерн» в Європі на початку ХХ століття. Цей вплив виявився як на рівні ментального конструювання, так і в межах інтуїтивного самовираження. Акцентовано увагу на ролі формальних засобів у пластичному трактуванні Ф. Кричевським композиційної структури твору. При цьому сфокусовано увагу на розгяді в даний період розвитку образотворчого мистецтва, одного з найфундаментальніших понять, таких як синтез в образотворчості щодо національної форми. Це дало змогу знайти зв'язок між світоглядом автора та вибором стилістично доконаними для того часу композиційними прийомами, що дозволило художнику досягти знаково-символічного звучання твору. Визначено необхідність подальшого дослідження композиційного формотворення вже сучасних пошуків національної форми в мистецтві, виходячи з реалій життя і боротьби за утвердження культурних та мистецьких цінностей українського народу.

Ключові слова: формотворення, трансформація, компоненти, знаково-символічна система, композиційна структура, декоративність.

Актуальність проблеми. Створення національної форми, що лежала в основі творчості українських художників у 20–30 х роках минулого століття і, насамперед, у Ф. Кричевського, присутня в основі його роботи над триптихом «Життя». Це найскладніший твір митця з огляду на глибокі емоційні переживання та філософсько-символічне звучання. Виклики, що стояли перед українським народом у той період, є співзвучними подіями в Україні ХХІ ст. Тому актуальним є дослідження пошуку художньої форми втілення даної тематики. Митець відходить від традиційної